

Učinki korona virusa na proračun

Pričakovano zmanjšanje gospodarske aktivnosti ter stroški v zvezi s sanacijo razmer epidemije, bodo imeli razumljivo velik vpliv tudi na državni proračun oz. na javne finance. Seveda so vse ocene ta trenutek zelo nezanesljive, a poskusi izračuna učinkov vsekakor niso odveč, saj odpirajo finančni okvir v katerem bomo iskali rešitve. Pri tem izhajam tudi iz ocene različnih scenarijev upada BDP kot jih je sestavil prof. Damijan in na podoben način sem ocenil tudi pričakovane izpade prilivov v državne blagajne.

V prvi tabeli so tako ključne številke državnega proračuna za zadnji dve leti (zaradi primerjave), dve oceni za letošnje leto (osnovna in pesimistična), dodana pa je tudi kolona trenutno sprejetega proračuna za letošnje leto. Nato pa so izračunane še nominalne in odstotne razlike teh scenarijev glede na podatke lanskega leta. Struktura proračuna v tabeli je sicer nekoliko drugačna kot se običajno prikazuje. Najprej so osnovni davčni viri ter redni izdatki države za plače, material in socialne transferje. Pri teh postavkah je med leti manj nihanj in njihov rezultat je bolj predvidljiv. Nato pa so dodani učinki sredstev iz EU in investicije, kjer pa so prisotna večja letna odstopanja. Na osnovi tega je ugotovljen primarni proračunski rezultat, po odbitku obresti pa še končni proračunski presežek ali primanjkljaj države.

PRORAČUN REPUBLIKE SLOVENIJE (v milijon evrih)						osnov.	pesim.	osnov.	osnov.	pesim.
	2018	2019	2020 osn. ocena	2020 pes. ocena	2020 proračun	oc. 2020 /2019	oc. 2020 /2019	oc. 2020 /pror.20	oc. 2020 /2019	oc. 2020 /2019
						spremembe v mio eur			sprem. v %	
davki na blago (DDV, trošarina)	5.935	6.066	5.989	5.543	6.392	-77	-523	-403	-1,3%	-8,6%
dohodnina	1.280	1.391	1.252	1.182	1.360	-139	-209	-108	-10,0%	-15,0%
davek na dobiček	846	997	897	499	1.111	-100	-499	-213	-10,0%	-50,0%
ostali prihodki	875	951	878	807	838	-73	-143	40	-7,7%	-15,1%
SKUPAJ REDNI PRIHODKI	8.936	9.405	9.016	8.031	9.701	-389	-1.374	-685	-4,1%	-14,6%
potrošnja države (plače, mat., transf.)	-6.203	-6.600	-6.721	-6.702	-6.842	-120	-102	121	1,8%	1,5%
prisp. za pokojninsko blagajno	-1.145	-1.079	-1.187	-1.294	-1.106	-108	-216	-81	10,0%	20,0%
SKUPAJ REDNI ODHODKI	-7.348	-7.679	-7.907	-7.997	-7.947	-228	-318	40	3,0%	4,1%
REZULTAT BREZ EU IN INVEST.	1.588	1.726	1.109	35	1.754	-617	-1.691	-645	-35,8%	-98,0%
vplačila v EU	-433	-510	-510	-510	-501			-9	0,0%	
priliv iz EU	794	727	1.090	945	1.071	363	218	19	50,0%	30,0%
investicije	-822	-938	-1.173	-1.032	-1.159	-235	-94	-14	25,0%	10,0%
OSNOVNI PRIMARNI REZULTAT	1.127	1.005	517	-562	1.165	-488	-1.567	-649	-48,6%	-155,9%
dodatni učinki epidemije	260	divid. NLB	-1.000	-1.800		-1.000	-1.800	-1.000		
PRIMARNI PRIMANJ./PRESEŽEK	1.387	1.005	-483	-2.362	1.165	-1.488	-3.367	-1.649		
neto stroški obresti	-850	-780	-780	-780	-750	-0	-0	-30	0,0%	0,0%
PRIMANJ./PRES. PRORAČUNA	537	225	-1.264	-3.143	415	-1.488	-3.367	-1.679		
BDP	45.755	48.043	45.016	41.317	50.685					
primarni primanjklj. / BDP	3,0%	2,1%	-1,1%	-5,7%	2,3%					
prorač. primanjklj. / BDP	1,2%	0,5%	-2,8%	-7,6%	0,8%					

Če pogledamo rezultat pred sredstvi EU in investicijami, je bil lani nekoliko boljši kot leto poprej (1,73 mrd glede na 1,59 mrd EUR) in približno takšen naj bi bil po sprejetem proračunu tudi letos. Nato pa je bilo lani nekaj več izdatkov za investicije, ki niso bile pokrite s črpanjem EU sredstev in to je poleg izpada dividend od NLB razpolovilo končni proračunski presežek iz leta 2018. Letos naj bi po sprejetem rebalansu ponovno več črpali iz EU in to je bil tudi osnovni razlog za načrtovano podvojitve presežka (poleg nerazumljivega

načrtovanega precejšnjega znižanja socialnih izdatkov). Vse to seveda preden se nam je zgodil korona virus. Kot vidimo iz tabele, so sicer najpomembnejši proračunski viri: davki na potrošnjo (DDV, trošarine), dohodnina (pol gre občinam) in davek na dobiček.

Glede na trenutno znana dogajanja sem torej ocenil, kakšen bi bil lahko razpon sprememb v proračunskih gibanjih v letošnjem letu po posameznih ključnih postavkah (brez posebnih izdatkov v zvezi s epidemijo, kar je tudi v tabeli dodano na koncu):

potrošnja prebivalstva bi se lahko znižala od 5 do 10 ali nekoliko več odstotkov, kar se odraža v izpadu davkov na potrošnjo,
podobno ocenjujem tudi izpad pri dohodnini od plač, dejavnosti in ostalih dohodkov, več dilem je pri davku na dobiček - lanski dobiček je bil sicer verjetno višji, a zaradi letošnjih razmer bo veliko podjetij upravičeno oblikovalo rezervacije; če bodo davčno priznane, bi to lahko pomenilo tudi 50 % znižanje prilivov iz tega davka, sicer pa za lani večjih razlik ne bi bilo,
pri dividendah državnih podjetij je država že tako načrtovala 40 % znižanje, po pesimistični oceni bi bil izpad lahko tudi 70 %, zadržal pa sem 50 % že načrtovano povečanje prilivov iz EU, alternativno pa le 30 % (objektivno bi se morali potruditi raje za še kaj večje črpanje, da omogočimo pospešitev naložb po umiritvi razmer),
pri izdatkih ne predvidevam znižanja plač javnih uslužbencev, pri materialu pa bo verjetno možno nekaj privarčevati (10 do 15 %),
letos so načrtovali precejšnje povečanje subvencij podjetjem - ta redni del bo najbrž ostal enak lanskemu (dodatna pomoč pa je predvidena na koncu),
za nekaj odstotkov sem tudi povečal prispevek proračuna v ZPIZ, kjer bo najbrž nekaj več izpada iz naslova prispevkov od plač in ponovno potreben večji prispevek proračuna,
v projekciji sem zadržal načrtovanih 220 mio EUR več izdatkov za investicije glede na lani, po pesimistični varianti (ob manj črpanja EU sredstev), pa ustrezno tudi manj naložb.

Po teh osnovnih proračunskih postavkah bi bil OSNOVNI PRIMARNI PRORAČUNSKI REZULTAT (brez dodatnih stroškov zaradi epidemije) za pol milijarde do milijardo in pol slabši kot lanski (ali kot načrtovan). Sledijo pa še stroški neposredno povezani z epidemijo, tako povečani stroški vseh ukrepov in še bolj subvencije ali pomoč države gospodarstvu in s tem posredno celotnemu sistemu.

Namenoma izpostavljam predvsem pomoč gospodarstvu (tudi samostojnim podjetnikom in samozaposlenim). Če bomo zagotovili učinkovito pomoč objektivno pričakovanemu izpadu poslovanja subjektom na začetku produkcijske verige, potem bo manj potreb za reševanje težav zaposlenih, bank, likvidnih tokov... V prejšnji krizi smo ravnali napak, da nismo reševali podjetij na izvoru verige (v podjetniškem sektorju), potem so ta zapadla v nelikvidnost, ustavila plačevanja dobaviteljem, bankam, izplačilo plač in to se je potem odrazilo v večjih stroških kasnejše sanacije razmer. Zadati bi si morali cilj, da ne pretrgamo poslovnih verig in denarnih tokov, kar bo omogočilo hitro sanacijo razmer skupaj s ponovno pospešitvijo potrošnje.

Za oceno posledic zmanjševanja gospodarske aktivnosti na proračun, je potrebno pogledati bilance gospodarskega sektorja. Na drugi sliki je ocena osnovnih podatkov o ustvarjeni

dodani vrednosti v gospodarstvu v letu 2019¹. Zajete so gospodarske družbe in samostojni podjetniki, kjer je zaposlena večina vseh zaposlenih (preostali so v javnem in finančnem sektorju, nekaj pa je tudi drugih oblik zaposlitve, ki pa manj prispevajo k BDP.

Gospodarski sektor je lani predvidoma ustvaril 25,1 mrd EUR dodane vrednosti, od česar je namenil 15,8 mrd EUR (63 %) za plače, razlika pa je obračunana amortizacija ter dobiček (okoli 5 mrd EUR). Ocena seveda temelji na dosedanjih podatkih, ki pa bodo v primeru močnejšega oblikovanja naknadnih rezervacij vplivale na nižjo dodano vrednost in dobiček. Izhajajoč iz projekcij ocene BDP bi bila dodana vrednosti v gospodarstvu po osnovnem scenariju za okoli 2 mrd, po pesimističnem pa za 4,7 mrd EUR nižja od izhodiščne lanske.²

PROJEKCIJA DODANE VREDNOSTI GOSPODARSTVA				
v mio EUR	OCENA 2019	delež dod.vr.	osnovni scenarij	pesimistič ni scenarij
DODANA VREDNOST	25.149	100%	23.035	20.459
ocena znižanja dodane vrednosti			-2.114	-4.690
zmanjšanje v %			-8,4%	-18,7%
struktura dodane vrednosti:				
PLAČE	15.811	63%	-1.329	-2.949
neto plače	7.740	31%	-651	-1.444
prispevki in davki	5.924	24%	-498	-1.105
ostali prejemki	2.147	9%	-180	-400
AMORTIZACIJA	4.295	17%		
DOBIČEK IZ POSLOVANJA	5.043	20%		
davek na dobiček	769	3%		
ČISTI DOBIČEK	4.388	17%		

Kaj takšno zmanjšanje zaslužkov (dodane vrednosti) pomeni za gospodarstvo? Načeloma bi lahko rekli, da bo pač ustrezno nižji dobiček oz. denarni tok (dobiček plus amortizacija) in marsikatero podjetje bo seveda lahko izpad tudi pokrilo v breme dobička. A navedeni podatki veljajo za celoto, med njimi pa bodo nekateri podjetniki in tudi celotne dejavnosti prizadete bistveno bolj in sorazmerni izpad bi lahko pomenil tudi milijardo in več zmanjšanja dohodka za izplačilo plač.

Pristojno ministrstvo je sprejelo ustrezno zakonodajo, s katero bi država delno nadomeščala stroške zaposlenih na čakanju, a ta kvota je trenutno 50 mio EUR. Glede na navedene zneske morebitnih izgub, so seveda takšni ali tudi nekaj višji zneski, zanemarljivi. Menim, da bi morala država poleg predlaganega odloga plačila določenih davkov, najbolj prizadetim panogam zagotoviti tudi neposredno pomoč za čas ustavitve poslovanja (mesec, dva, več?). Le-to bi lahko nadomestilo izpad v primerih ko so podjetja ali samostojni podjetniki ostala popolnoma brez posla in prilivov. Ocenjujem, da bi bil ta vložek po današnjem vedenju med najmanj 500 mio do milijarde, lahko pa tudi več.

Poleg tekoče izgube dohodkov, so podjetja in podjetniki soočeni tudi z obvezami za plačila tekočih obveznosti. Kar se tiče bank, sem že predlagal, da bi bil nujen najmanj polletni odlog (zamrznitev) bančnih obveznosti (brez nekkih velikih prošenj in dokazovanja sposobnosti

¹ Podatkov o poslovanju gospodarskih družb sicer še ni, ocena pa temelji na dosedanjih strukturah ter podatkih o BDP za 2019 po dejavnostih.

² Odstotki zmanjšanja so pri gospodarstvu višji, ker je struktura drugačna kot pri celotnem BDP, ki zajema tudi javni sektor.

kasnejšega vračila). Dodatno pa ima veliko podjetij tudi velike obveznosti do dobaviteljev, kjer bi se ob izostanku prilivov lahko ponovno močno povečala nelikvidnost (če ne bo pomoči). Analiza zadnjih razpoložljivih podatkov pokaže, da ima 10 tisoč podjetij kar 2,5 mrd EUR večje obveznosti kot terjatve (od tega 1,5 mrd mikro podjetja), pri samostojnih podjetnikih pa je takih skoraj polovica z okoli 200 mio EUR primanjkljaja obratnih sredstev. Tudi ta segment bo potreboval pomoč (sicer likvidnostno), sicer se bodo posledice pokazale počasi v celotni verigi.

V zgornji projekciji proračunskega rezultata sem za letos tako dodal navedeno oceno pomoči gospodarstvu (zelo groba), dodatno pa še povečane izdatke za stroške zdravstva ter rezerve za ostale nepredvidene izdatke. Skupni proračunski deficit bi se tako letos lahko gibal med eno in tremi milijardami, kot kaže izračun v tabeli na začetku teksta (3 do 8 % BDP). S stališča državnih financ (likvidnosti) je takšno finančno angažiranje države vsekakor možno in tudi smiselno. Upam, da za takšne ukrepe ne bomo čakali usmeritev in odobritev Bruslja, ker je ključno ukrepanje v naslednjih tednih.

Izpostavil bi še dva vidika. Omenjeno je bilo, da država za zagotavljanje potrebnih finančnih sredstev za potrebe zdravstva prerazporeja proračunske postavke. To seveda pomeni zmanjšanje drugih izdatkov, kar prav tako menim, da v teh razmerah ni primerno. Ponovila se nam bo zgodba iz prejšnje krize, ko je država ustavila nakupe in zadrževala plačila svojih obveznosti. Pozablja se, da so državni izdatki vedno tudi prihodki gospodarskega sektorja in izguba te potrošnje bo samo še dodatno poglobila njihove težave. Zato je nujno državno potrošnjo zadržati ter tudi pravočasno poravnati.

Zanimiv pa je še drug vidik državne pomoči. Če bi hipotetično država nadomestila ves izpad gospodarske aktivnosti, bi se to sicer odrazilo v višjem državnem dolgu, a s tem nadomestilom bi podjetja zadržala ustvarjeno dodano vrednost, redno poravnale vse svoje obveznosti, BDP pa se sploh ne bi znižal (!). Milijarda "vržena" v gospodarstvo se pravzaprav v veliki meri povrne tudi nazaj v proračun preko plačevanja davkov in potrošnjo. Seveda je pri tem možno tudi veliko zlorab, a to je smiselno preganjati na drugačen način. Zaradi teh učinkov sem zgoraj ocenjeval, da bi bila pomoč gospodarstvu v neto znesku nižja kot sicer kažejo bilance gospodarskih subjektov.

Za konec pa še o učinku enega izmed predlaganih ukrepov. Sprejet naj bi bil tudi sklep po katerem bi se zamaknil rok informativnega izračuna dohodnine. Priprava teh podatkov tudi v oteženih razmerah ni večji problem in razlog za prestavitev roka ni razumljiv. Ker pa bo država letos vrnila najbrž vsaj 250 mio EUR preveč plačane dohodnine (v neto znesku), je tak sklep v bistvu ugodnost za državo in ne prebivalstvo.

Bine Kordež
18.3.2020